

Netjes uit Kampen dicht in 2025 elf nieuwe lekken

Niet geheel onverwacht ontdekken we af en toe weer ‘nieuwe’ lekken. Dat zal nog wel vaker gebeuren. Het dichten ervan stond dit najaar gepland. Vanwege de natte omstandigheden schuift dat door naar 2025. Aannemer Netjes uit Kampen zal de werkzaamheden uitvoeren.

Werkvoorbereider Wim Kremer van Netjes licht toe wat er gaat gebeuren: ‘Het gaat om nieuw ontdekte lekkages – veenputten en laagtes – waar water wegzakt naar de ondergrond. We hopen dit het voorjaar van 2025 te kunnen uitvoeren. In vier gevallen dichten we een oude veenput met leemhoudend zand dat speciaal daarvoor wordt aangevoerd. De andere zeven plekken zijn laagtes in het terrein, putjes en greppels die lokaal water afvoeren. Die dempen we en dammen we af met bodemmateriaal dat we in de directe omgeving winnen. Je zou het ook egaliseren kunnen noemen.’

Zo min mogelijk verstoren

‘We zijn erop gericht om het werk met zo min mogelijk verstoring voor de omgeving – mensen, dieren, planten – uit te voeren. In het terrein komen rijplaten te liggen, om te voorkomen dat we de bodem beschadigen. Onze machinisten en chauffeurs krijgen vooraf een duidelijke instructie en werken volgens het ecologisch werkprotocol. Als ze een beschermde soort tegenkomen, schakelen

Kraan dicht lekkage met leem, Nico Kloek

ze direct met de ecooloog. Doordat we buiten het broedseizoen werken, verstoren we geen broedende vogels. En de weinige amfibieën en reptielen die al in winterrust zijn, zitten niet op deze natte plekken in de bodem maar juist op hoge droge delen. We doen deze projecten trouwens heel graag. Ze zijn niet heel groot, maar wel complex – door het terrein waarin je werkt. Dat vraagt om een zorgvuldige en specifieke aanpak die we grotendeels met eigen materieel kunnen uitvoeren. Dat vinden wij leuk!’

Rupsdumpers, Nico Kloek

Een gevarieerd hoogveenlandschap

Een hoogveenlandschap is een afwisselend landschap met veel verschillende kleine leefgebieden. Van oorsprong een nat landschap. De Nederlandse hoogveengebieden hebben last van verdroging. Met het herstellen van de natuur, zorgen we ervoor dat deze veengebieden weer nat worden en het veen kan herstellen en aangroeien. Hiermee beschermen we dit waardevolle landschap voor de planten en dieren die er leven en voor ons om van te genieten!

Gebiedsproces externe herstelmaatregelen Wierdense Veld

Om de natuur in het Wierdense Veld te kunnen herstellen, zijn ook ingrepen buiten het Natura 2000-gebied noodzakelijk. Zowel de precieze inhoud als de impact ervan, wordt zorgvuldig onderzocht en bepaald in een gebiedsproces. In dit proces werken alle betrokken gebiedsorganisaties samen en is ook de agrarische omgeving vertegenwoordigd.

Onlangs is het zogeheten hydrologisch model geactualiseerd. Dit model wordt na definitieve goedkeuring gebruikt om verschillende maatregelenpakketten door te rekenen op hun effecten. Het pakket met de meeste impact op de gestelde natuurdoelen en de minste impact op de directe omgeving van het Wierdense Veld, wordt daarna verder uitgewerkt. Dit heet de voorkeursvariant. Kijk voor meer informatie over het gebiedsproces op www.overijssel.nl/wierdenseveld

Blijf op de hoogte!

- Op www.landschapoverijssel.nl/wierdenseveld vindt u altijd actuele informatie.
- In het Wierdense Veld staan informatieborden over de natuurversterking en de toegankelijkheid van het gebied.
- Kent u iemand die deze nieuwsbrief ook zou willen ontvangen, stuur hem dan gerust door. Aanmelden kan natuurlijk ook! Stuur dan een mail naar fleur.degraaff@landschapoverijssel.nl.

Colofon

Fotografie: Mark Zekhuis, Nico Kloek, Annie Keizer en Hans Hoppen
Eindredactie: Landschap Overijssel

Samen sterker met de kracht van de natuur

Overijssel telt 24 natuurgebieden die zo bijzonder zijn, dat ze zijn aangewezen als Natura 2000-gebied. Het Natura 2000-programma stelt ons in staat samen te werken aan behoud en herstel van kwetsbare natuur. Dat is geen luxe, maar pure noodzaak. Provincie, andere overheden en natuur- en belangenorganisaties hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de kwaliteit van het leefgebied van zeldzame dieren en planten te verbeteren, voor nu en de toekomst. Meer informatie hierover vindt u op: www.overijssel.nl/natura2000.

Het 420 hectare grote Wierdense Veld is één van deze Natura 2000-gebieden. Het was ooit onderdeel van een immens, aaneengesloten hoogveengebied waar ook de Engbertsdijksvenen deel van uitmaakte. Doordat er vroeger veen werd gestoken en de omgeving is ontgonnen, is het Wierdense Veld lek geraakt en verdroogd. Hierdoor verteert en verdwijnt het unieke en kwetsbare hoogveen. Met ingrepen binnen de Natura 2000-begrenzing maken we het nu weer natter, zodat het hoogveen zich kan herstellen. Daarnaast zijn ook herstelmaatregelen buiten het gebied nodig. Met deze nieuwsbrief informeren we u over de werkzaamheden die we in het Wierdense Veld uitvoeren.

Ongekende natheid

‘De start van de herfst is altijd een mooi moment in het jaar om de balans op te maken. In ons geval: de waterbalans. De eerste helft van het jaar zit erop, waar staan we? De grondwaterstanden waren de afgelopen periode historisch hoog. De laatste keer dat we dit in Nederland meemaakten, is een kwart eeuw geleden. Voor het Wierdense Veld laat het effect van deze ongekende natheid zich raden: het vele regenwater heeft het gebied goed gedaan. En doet dat ook nu nog.’

Compleet verzadigd

‘Overall in het hoogveen zien we water. Dat betekent dat het hoogveenpakket – de laag met op elkaar gepakte veenmossen – én de bodem eronder compleet verzadigd zijn. Voor de schapen en geiten die het gebied gedurende de overgang naar een gezond en goed functionerend hoogveenlandschap begrazen, is dat een uitdaging. In de toekomst – als het simpelweg te nat is voor grassen en bomen om te kiemen – zal de noodzaak afnemen om het gebied met zo een grote kudde te beheren. Maar vóór het zover is, spelen grazers een belangrijke rol in het beheer van het Wierdense Veld. Verderop in deze nieuwsbrief vertelt terreinbeheerder Evert Dijk hier meer over.’

Reguleren

‘Een ander punt van aandacht zijn de stuwtjes in het gebied, die helpen het waterpeil in het hoogveen te reguleren. Teveel regenwater kan tot een té hoog peil leiden, waardoor de bestaande hoogveenbulten onder water komen te staan. De veenmossen in die bulten kunnen wel wat water aan, maar gedijen het best bij zo min mogelijk waterschommelingen. Ook hiervoor geldt dat een toekomstig gezond hoogveen dit zelf ‘oplost’. Het beweegt dan namelijk mee met veranderingen in het waterpeil.’

Monitoring

‘Wij zijn dus tevreden met de huidige waterstanden en met het natuurherstel dat we zien. ‘Veelbelovend’, noemt onze ecooloog Mark Zekhuis het. Een exacte verklaring is er nog niet. Wat de invloed is van de neerslag en wat door het dichten van de lekkages in 2022 komt, is pas vast te stellen na weer een gemiddeld of droger jaar. Er is een monitoringsplan gemaakt waarmee we de ontwikkelingen over een langere periode goed kunnen bijhouden.’

Nieuwe werkzaamheden

Momenteel is het in het veld nog te nat om met het dichten van de lekken te starten. Zodra de terreinomstandigheden goed genoeg zijn, zal met de uitvoering worden gestart. Aannemer Netjes uit Kampen zal de werkzaamheden uitvoeren.

‘Heeft u een vraag of reactie naar aanleiding van deze nieuwsbrief of het natuurherstel in het Wierdense Veld? Laat het ons weten en mail naar niels.bronsgheest@landschapoverijssel.nl. We beantwoorden uw berichten graag.’

Niels Bronsgheest
Projectleider intern natuurherstel Wierdense Veld

Weids Wierdense Veld

Nieuwsbrief voor omwonenden, grondeigenaren, ondernemers, overheden en andere geïnteresseerden over het interne natuurherstel van het Wierdense Veld

Oktober 2024

Kievit, Annje Keizer

Noordse witsnuitlibel, Mark Zekhuis

‘De emmer zit helemaal vol’

‘Zo nat als het nu is, heb ik het Wierdense Veld nog nooit gezien’, zegt ecooloog Mark Zekhuis. ‘Doordat we de afgelopen jaren in het gebied van alles hebben gedaan – gaten gedicht, kades aangelegd, overstort gemaakt, folieschermen geplaatst en jonge bomen verwijderd – gaat het gebied steeds beter functioneren. Je kunt het vergelijken met een emmer. Als er maar lang genoeg water inloopt, stroomt hij op een gegeven moment over. Dat is wat er nu gebeurt in het Wierdense Veld. We hebben het peil zo ingesteld dat het ‘teveel’ aan water over de rand loopt, om de planten en dieren in het gebied die daar niet tegen kunnen, te beschermen.’

Acrotelm

‘Tegelijkertijd is dit nog niet de natuurlijke situatie, waar we met alle ingrepen naartoe werken. Naarmate het hoogveen in

de toekomst verder herstelt en gezonder wordt, zal er steeds minder water over de rand van de emmer lopen. Perioden met grote regenval, zoals nu, worden dan in de zogeheten acrotelm opgevangen. Dit is de bovenste laag met veenmossen, meestal zo’n veertig tot vijftig centimeter dik. De veenmossen absorberen het extra water en zwellen op, als een soort enorme spons. Als het droger wordt, laten ze het water weer los en krimpen ze. Die acrotelm is er nu nog niet, omdat we helemaal aan het begin van het hoogveenherstel staan. In de huidige situatie moeten we schommelingen dus anders opvangen en het peil reguleren met stuwjes en overstort.’

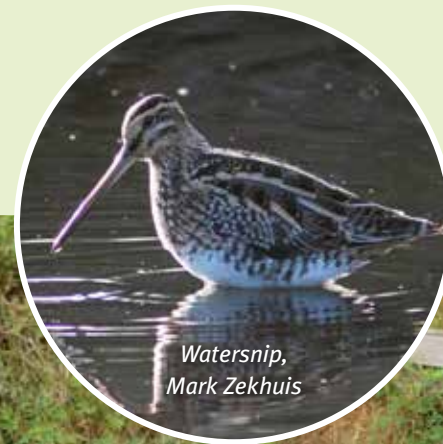
Veenmos en watervogels

‘Ik kijk wekelijks hoe het ervoor staat in het gebied. Ik maak daarvoor ‘insteekjes’ vanaf de rand en loop – voor zover dat

gaat – over de kades het hoogveen in, tot ik niet meer verder kan. De hoeveelheid water en ook de aantallen watervogels die ik dan zie, zijn indrukwekkend. Er zitten Kieviten, watersnippen, wintertalingen. Heel veel libellen ook, en heideblauwtjes. Heel positief verloopt de veenmosontwikkeling. Dat duikt op steeds meer plekken op. En ook de al bestaande veenmosbulten doorstaan de hoge waterstanden over het algemeen goed, dankzij de peilregulatie.’

1 + 1 = 2?

‘Dé vraag die we allemaal hebben, is of de huidige ontwikkelingen het gevolg zijn van onze ingrepen, de regen, een combinatie daarvan of ook nog andere factoren. Dat moet monitoring gaan uitwijzen. Wat mij in elk geval opvalt, is dat op sommige plekken bomen beginnen af te sterven. Dit komt door de vernatting. Het lijkt misschien akelig maar het is een goed teken. Deze plekken zijn de lage delen in het gebied, waar hoogveenmossen groeien. Het bos op de hoge, droge delen blijft intact. Buiten dat zie ik (nog) geen grote verschillen tussen de ontwikkelingen in het gebied en daarbuiten. Dat is ook niet gek, want er is zoveel water gevallen dat het óveral nat is.’

Watersnip, Mark Zekhuis

Stuw Wierdense Veld, Mark Zekhuis

Toekomst

‘In de toekomst verwacht ik die verschillen wel. De vooruitzichten zijn veelbelovend. In de lagere delen van het gebied, waar nog veenpakketten zitten, gaan veenmossen weer aan elkaar groeien waardoor zich vitaal hoogveen ontwikkelt. Op de hogere delen ontstaat op termijn een gevarieerd heidelandschap. Daar spelen de schapen ook een rol in. We dachten altijd dat het Wierdense Veld te nat voor ze zou worden, maar dat zien we inmiddels anders. Aan de randen verwacht ik een diffusere grens tussen het veen en de omgeving. Meer plasdrasplekken, water dat hoger komt te staan en minder op en neer gaat. En ook meer leven: kraanvogels, grauwe klauwier, patrijs. Het is eigenlijk heel simpel: vernatten is niet zo moeilijk, de kunst is de schommelingen in het waterpeil te beheersen.’

‘Vernatten is een delicaat procies, de kunst is de schommelingen in het waterpeil te beheersen.’

Natuurbeheer is een kwestie van lange adem

‘Schapen, geiten en koeien grazen allemaal anders. Een schaap drukt zijn kop diep in een pol pijpestro en knabbelt hem helemaal weg. Een koe slaat haar tong om lang gras en scheurt het af, waardoor er meer blijft staan. Landgeiten vreten de bast van grove dennen en berken en laten grassen vaker ongemoeid. Door deze verschillen is een gemengde kudde eigenlijk het allermeest. Je moet dan wel een herder hebben die de rust heeft om al die dieren samen hun gang te laten gaan. Of we deze situatie ooit in het Wierdense Veld zullen gaan zien, weet ik niet. Maar dat er begraaasd zal worden, staat als een paal boven water.’

Uitdagend jaar

Aan het woord is beheerder Evert Dijk. Zo helder als zijn opvatting is over het begrazen van het Wierdense Veld – ook in de toekomst dus – zo ‘mistig’ verliep het afgelopen seizoen voor de terreinbeheerder. ‘Ik ben natuurlijk niet de enige met last van de extreme hoeveelheden neerslag. Denk alleen al aan de boeren. Ik heb meer dan ooit moeten improviseren. En nog steeds. De schapen zijn het veld niet in geweest; te nat. Tegelijkertijd – door die regen – schiet pijpenstrootje als een gek de hoogte in. Net als jonge berkjes. Die móeten weg want ze verdrücken waardevolle andere vegetatie, zorgen voor verdroging en maken het landschap minder open waardoor er vogelsoorten verdwijnen. Maar hoe? Maaaien lukt ook niet, tenzij je heel veel natschade op de koop toeneemt, en dat wil ik niet. Ik heb van alles bekeken en ben nu aan het onderzoeken of werken met een amfibievaartuig, met een kraantje en een klepel erop, geschikt is voor het Wierdense Veld. De ervaringen op andere plekken zijn positief. Ook voor de toekomst zou dit wel eens een prima oplossing kunnen zijn.’

Onderbuikgevoel

‘Twee jaar geleden hebben we zo’n honderd zestig lekken gedicht in het Wierdense Veld. Nog even los van droge en natte jaren die het

lastig maken om het effect van zulke maatregelen meteen waar te nemen, zegt mijn onderbuikgevoel me ook dat we niet te snel van alles moeten willen zien. Goed natuurbeheer is een grote verantwoordelijkheid en vooral een kwestie van lange adem. Geef het hele systeem de tijd om zich aan te passen op de ingrepen die wij doen, en aan aan de veranderende externe omstandigheden.’

Toekomst

‘Ik zie het als mijn taak om dat proces goed te blijven volgen en zo goed mogelijk te ondersteunen. En daarmee te stoppen of te minderen zodra het kan, op het moment dat het systeem zichzelf in stand kan houden. In het Wierdense Veld blijven we sowieso begrazen op de hogere delen, dat zijn de zandruggen die door het veen lopen. Ook in de toekomst. Waarschijnlijk met een kleinere kudde dan we nu hebben, en misschien dus ook met wat runderen erbij. Zo’n kudde doet fantastisch werk. Plus alle bijkomende voordelen, denk aan zaadjes die in de vacht blijven hangen en zo worden verspreid, de paadjes die ze maken, hun mest die voor lokale verrijking zorgt. De toegevoegde waarde voor de natuur is heel groot.’

Schapen en geiten, Hans Hoppen